

УДК 657:330.522

Степаненко О.І.
кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку підприємницької діяльності,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

Довга Т.А.
студентка,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ДОКУМЕНТ ЯК ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

BOOK-KEEPING DOCUMENT AS SOURCE OF DATAWARE OF ACCOUNT OF PRODUCTIVE SUPPLIES

АНОТАЦІЯ

Досліджено історичні підходи до ролі та значення документування операцій в бухгалтерському обліку. Виділено переваги системи первинного обліку виробничих запасів при використанні електронних документів. Визначено порядок формування та руху облікової інформації про виробничі запаси при використанні підприємством електронного документообігу.

Ключові слова: виробничі запаси, облікова інформація, електронний документ.

АННОТАЦИЯ

Исследовано исторические подходы к роли и значению документирования операций в бухгалтерском учете. Выделены преимущества системы первичного учета производственных запасов при применении электронных документов. Определено порядок формирования и движения учетной информации о производственных запасах при использовании предприятием электронного документооборота.

Ключевые слова: производственные запасы, учетная информация, электронный документ.

SUMMARY

The historical going is investigational near a role and value of documenting of operations in a record-keeping. Advantages of the system of primary account of productive supplies are distinguished at application of electronic documents. Certainly an order of forming and motion of accounting information is about production supplies at the use of electronic documents.

Keywords: production supplies, accounting information, electronic document.

Постановка проблеми. Виробничі запаси є однією із найважливіших складових активів підприємства, їм належить особливе місце у складі його майна та до того ж вони мають значну питому вагу в структурі витрат діяльності. Разом з тим наявність виробничих запасів обов'язково враховується при визначенні результатів господарської діяльності підприємства та при висвітленні інформації про його фінансовий стан. Все це, у свою чергу, вимагає повної, об'єктивної, своєчасної та достовірної інформації про наявність, надходження та вибуття виробничих запасів, яку може надати раціонально організована система документообігу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Огляд наукових розробок і публікацій показав, що проблемам інформаційного забезпечення обліку виробничих запасів, а особливо документуванню операцій з їх наявності та руху приділяли і приділяють значну увагу такі науковці,

як Бутинець Ф.Ф., Добровський В.М., Деркач М.А., Косарев В.П., Литвин Ю.Я., Лузін А.Л., Маргуліс А.Ш., Марченко А.К., Мордвінцева Т.В., Озеран В.О., Пушкар М.С., Рибалко О.М., Рожнов В.С., Сопко В.В., Чабанюк О.А. та інші. Відзначаючи ґрунтовність проведених наукових досліджень в царині виробничих запасів, варто зазначити, що деякі проблеми все ж таки залишаються невирішеними та потребують подальшого наукового опрацювання. Зокрема в сучасних умовах господарювання документальне оформлення наявності та руху виробничих запасів набуває особливої актуальності в зв'язку з потребою швидкої та достовірної інформації.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження існуючі підходів до місця, ролі та значення документування загалом і виробничих запасів безпосередньо; визначення етапів руху обліково-аналітичної інформації про виробничі запаси з урахування її формування за допомогою електронного документу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Суцільна та безперервна реєстрація у документах даних про всі господарські операції, що здійснюються, є важливим засобом контролю за об'єктами господарської діяльності, та, зокрема, раціональним (ефективним) використанням запасів підприємства. Значну роль при цьому відіграє принцип превальювання сутності над формою, який передбачає, що всі господарські операції, пов'язані з наявністю та рухом запасів, обліковуються відповідно до їх сутності, а не лише виходячи з юридичної форми.

Загалом, в економічній та обліковій літературі існують різні підходи щодо важливості документування та документального оформлення виробничих запасів (табл.1).

Проаналізувавши вищезазначені підходи авторів, очевидно, що документування – це складний та багатогранний процес, який має надзвичайно важливе значення для бухгалтерського обліку, аналізу та контролю. Тому безпосередньо від правильності організації документообігу залежить повнота, швидкість та якість відображення облікової інформації.

Таблиця 1

Основні підходи до ролі та значення документування

№ з/п	Автор	Трактування ролі та значення документування
1	Басманов І. А.	Під документуванням варто розуміти спосіб відображення господарських операцій в кількісному, якісному і вартісному вираженні
2	Бетге Йорг	Документування є передумовою для досягнення визначеної системи цілей будь-якого підприємства
3	Кантор Я.	Документування розглядає з погляду управлінської ланки, визначаючи основною його метою – можливість швидкого отримання точної керівної довідки
4	Козлова Е.П., Бабченко Т.Н., Смородинова Н.С.	Документація виконує роль імпульсу, який дає початок руху облікової інформації
5	Петрова В.І.	Документи в бухгалтерському обліку мають велике значення, адже вони є основою, фундаментом, на якому ґрунтується весь бухгалтерський облік; вони служать і засобом оперативного управління підприємствами та організаціями; з їх допомогою здійснюється попередній, поточний і наступний контроль за господарською діяльністю; вони мають і велике правове значення, оскільки володіють доказовою силою.
6	Ясюкевіч Т.	Асоціює документування з будівництвом, зазначаючи, що як не буває будинку без фундаменту, так не буває обліку без документів, а грамотне та ефективне управління неможливе без всебічного аналізу інформації, отриманої за допомогою бухгалтерського, оперативного і статистичного обліку
7	Швець В.Г.	Документування є важливою ланкою в ланцюгу функціонування бухгалтерського обліку. Це початок і основа бухгалтерського обліку

Джерело: розроблено авторами за даними [1, с. 37; 2, с. 43; 4, с. 23; 5, с. 8; 7, с. 18; 8, с. 83; 9, с. 106].

Основою інформаційної системи бухгалтерського обліку господарюючого суб'єкта є первинні документи. Їх значення не лише не знизилось у зв'язку з широкою автоматизацією облікових робіт в останній час, а ще більше зросло. Адже сучасна інформаційна система – це складний апаратно-програмний комплекс, в основі якого знаходиться первинний обліковий документ, який відображає бізнес-процеси підприємства.

В практиці бухгалтерського обліку первинне відображення наявності і руху виробничих запасів традиційно представлено як початковий етап облікового процесу, який включає документування операцій, їх представлення, обробку і рух. Так, Кузнецова С.А. наполягає на застосуванні «принципу синергічної єдності», який передбачає «...забезпечення одноразової реєстрації облікової інформації про здійснену господарську операцію в первинному бухгалтерському документі з наступним єдиним фіксуванням в облікових регістрах. Тому первинний документ повинен нести в собі весь спектр необхідної інформації щодо факту господарського життя, який у ньому фіксується. При цьому реєстрації має підлягати вся облікова інформація, у тому числі як та, що має грошовий вимірник, так і така, що вимірюється у інших одиницях...» [6, с. 207].

Бутинець Ф.Ф. вважає, що «...документальне оформлення надходження матеріальних, силових і паливних ресурсів, їх наявності та витрачання є досить складним процесом, адже структура документообігу повинна забезпечувати своєчасне отримання необхідних даних як для обліку, так і для контролю й оперативного управління виробничими запасами...» [3, с. 215]. Необхідно зазначити, що запропоноване твердження є абсолютно об'єктивним, оскільки

без належно оформленого документа не може бути бухгалтерського запису, що в свою чергу впливає на якість, повноту, достовірність та швидкість отримання облікової інформації для користувачів.

Процеси глобалізації, якими охоплено всі сфери життя суспільства, призводять до зростання обсягів інформації, яка потребується для ефективного управління. Її отримання та використання зумовлюють збільшення кількості документів. Тому, традиційні методи роботи з документами стають малоефективними і потребують нових шляхів оперативного отримання інформації. Вирішенню цієї проблеми, а також вдосконаленню інформаційного забезпечення управління сприяє використання в практиці підприємств електронного документообігу, який значно спрощує роботу бухгалтера зі складання та оформлення документів. Особливо це стосується обліку виробничих запасів, оскільки їх чисельність та номенклатура може бути дуже великою. І саме від того, наскільки грамотно та чітко організований складський електронний документообіг залежить рівень достовірності, точності та ефективності обліку й контролю виробничих запасів.

Процес електронного документообігу при складському обліку виробничих запасів повинен ґрунтуватись на інтегрованій електронній обробці обліково-аналітичної інформації, яка повинна включати формування первинних документів, їх обробку (як на синтетичному, так і на аналітичному рівні), накопичення автоматизованого банку даних. Тобто електронний документообіг має виконувати три основні функції:

- 1) доставку документів за призначенням;
- 2) забезпечення працівників підприємства управлінською інформацією, що міститься в документах;

3) проведення багаторівневого контролю за виконанням документів.

Усі ці функції, за умови впровадження комплексної комп'ютеризації, може виконувати бухгалтерська програма. Користувач лише слідкує за її діями, а у разі виявлення помилок виправляє їх.

Виходячи з цього, на промислових підприємствах має бути створена така система первинного обліку виробничих запасів, яка б дозволила:

- по-перше, підвищити цілісність та достовірність інформації завдяки встановленню відповідних повноважень на роботу в системі для кожного працівника відповідно до його кваліфікації та посади;

- по-друге, зробити процес зберігання документів, які фіксують факти наявності та руху виробничих запасів, більш зручним та ефективним завдяки їх зберіганню в єдиній базі даних;

- по-третє, суттєво прискорити процес пошуку документа в системі за будь-яким його реквізитом, а також робити вибірку документів за певною ознакою чи їх сукупністю;

- по-четверте, підвищити ефективність контролю за своєчасним виконанням доручень шляхом автоматизованого спостереження за їх виконанням системою електронного документообігу.

На рис. 1 наведено розроблену модель формування та руху облікової інформації про виробничі запаси при використанні електронних документів.

Виходячи із розробленої моделі та проведених практичних досліджень пропонується в системі складу об'єднати між собою аналітичний та синтетичний облік (з чітким відображенням операцій в системі рахунків) шляхом розробки таких первинних документів, які б давали змогу зробити це об'єднання. Побудова первинного обліку за наведеним алгоритмом дозволить забезпечити такий рівень скоординованості всіх елементів системи управління, при якому кожен учасник зможе своєчасно отримати достовірну інформацію про стан і рух всіх виробничих запасів на підприємстві.

Висновки з проведеного дослідження. Реалізація та практичне використання запропо-

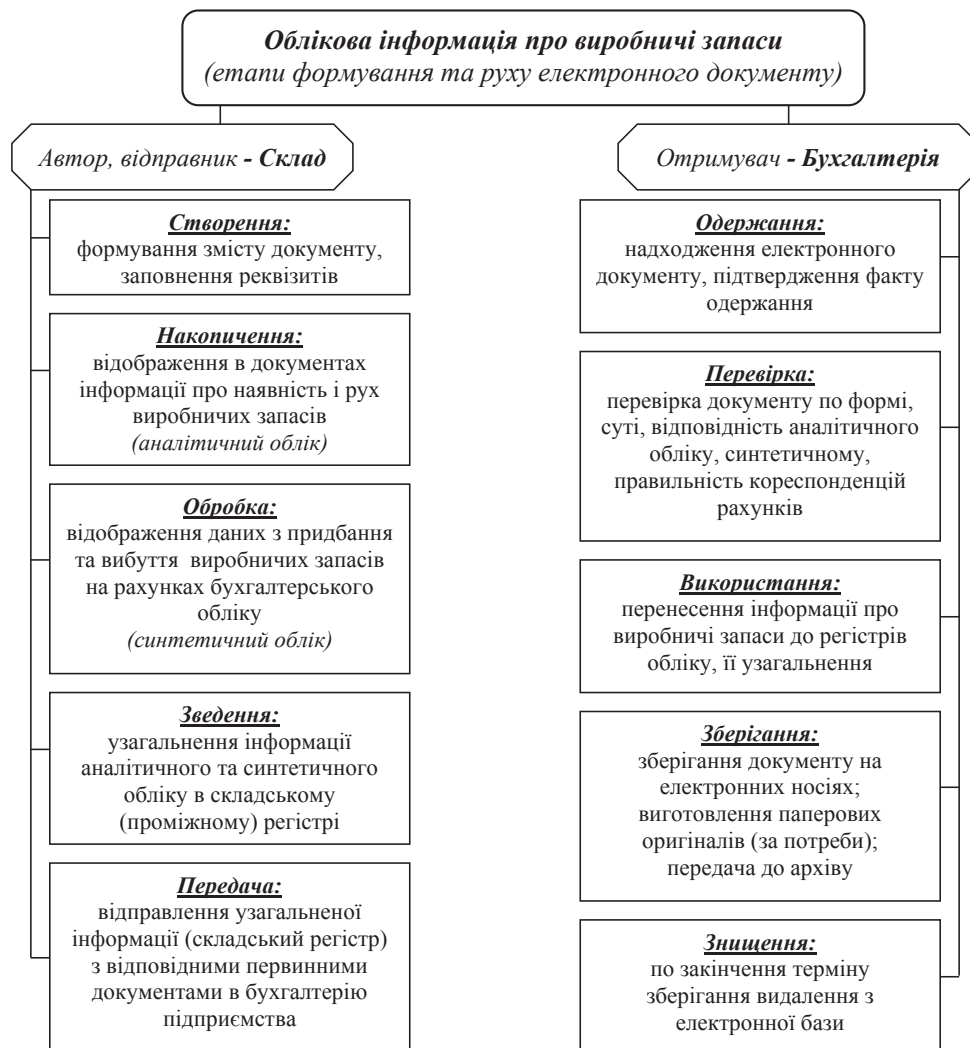

Рис. 1. Модель формування та руху облікової інформації про виробничі запаси при використанні електронних документів

Джерело: розроблено авторами.

нованих напрямків удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення обліку запасів надасть можливість:

1) зменшити кількість документів а також прискорить рух інформації між складом та бухгалтерією;

2) підвищити ефективності контролю за виконанням документів і прийняттям обґрунтованих рішень в системі управління виробничими запасами;

3) підвищити ефективність роботи як окремих працівників (матеріально-відповідальних осіб, бухгалтерів), так і підприємства в цілому;

4) знизити витрати на розмноження, передачу та зберігання значної кількості копій паперових документів.

Отже, слід відмітити, що вдало організований електронний обіг документів при обліку (особливо складському) виробничих запасів покликаний забезпечити процеси створення та розповсюдження великих обсягів документів у комп'ютерних програмах, а також контроль за їх рухом в цілому по підприємству.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Басманов И. А. Теоретические основы учета и калькулирования себестоимости промышленной продукции – М. : Финансы, 1970. – 168 с.
2. Бетге Йорг. Балансоведение / Йорг Бетге; [пер. с нем.]; науч. ред. В.Д. Новодворский. – М. : Изд-во «Бухгалтерский учет», 2000. – 454 с.
3. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних; під заг. ред. Ф.Ф. Бутинця. – 8-ме вид., доп. і перероб. – Житомир : ПП «Рута», 2009. – 912 с.
4. Кантор Я. Американская карточная система // Система и организация, 1924. – № 4.
5. Козлова Е.П., Бабченко Т.Н., Смородинова Н.С. Бухгалтерский учет – М.: Финансы и статистика, 1991. – 240 с.
6. Кузнецова С.А. Синергізм в інформаційній перспективі державних та приватних фінансів: підходи та принципи // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. – 2011. – № 1(4). – С. 203-210.
7. Петрова В. И. Научная организация бухгалтерского учета – М. : Финансы, 1975. – 136 с.
8. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку : підручник. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2008. – 535 с.
9. Ясюкевич Т. Документ – основа учета // Бухгалтерский учет, 1998. – Т. 11. – С. 106-107.